

Bartoněk, Antonín

[Page, Denys L. History and the Homeric Iliad]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1963, vol. 12, iss. E8, pp. 149-153

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110016>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

účelem vypočítává pět kritérií, k nimž je nutno přihlížet. Jsou to: 1. původ nápisu [je nutno znát časové rozpětí existence té či oné obce, resp. té či oné památky]; 2. umělecko-archeologický charakter památky; 3. obsah nápisu [a] zda není na nápisě obsažen údaj či zmínka o nějaké historické události, b) nebo o nějaké historické osobě, c) zda na něm nenalzáme nějaký jiný údaj propo-graphického významu, d) nebo nějaký kalendářní údaj, e) příp. udání roku vlády císaře nebo krále]; 4. obsahový typ nápisu, způsob vyjadřování, užití formule; 5. styl písma a tvary písmen. V šesté kapitole se dovídáme o metodách doplňování porušených nápisů; autor tu podává celou řadu rad, svědčících o jeho dobré znalosti problému. Tento výklad měl však být podle našeho názoru ve větší míře doprovázen názornými příklady konkrétního textového doplňování, na nichž by se byly tyto rady ilustrativněji uplatnily. Sedmá kapitola jedná o dvou technických otázkách, o pořizování oklepů a fotografických snímků nápisů. W. tu podává mimo jiné podrobnou informaci o nové metodě pořizování „oklepů“ — či spíše otisků — pomocí tekuté gumy nebo latexu, jak byla vypracována začátkem padesátých let na kalifornské universitě. Je tu také cenné poučení o nejvýznamnějších světových sbírkách oklepů [největší je v majetku berlínské Akademie věd, dále je uveden Institute of Advanced Study v Princetonu, Museum of Classical Archaeology v Cambridgi a Ashmolean Museum v Oxfordu]. Osmá kapitola obsahuje stručnou charakteristiku řeckých nápisů z hlediska jejich uměleckého vývoje. Nápis jsou tu rozdělovány do pěti období: a) archaické období — starší období epichorických abeced, charakterizované rozvojem stylu *stoichedon*: v Attice končí asi rokem 480 př. n. l., mimo Attiku trvá déle; b) feidiiovsko-polykleitovské období — vrcholné období stylu *stoichedon*: zbytek 5. stol. př. n. l.; c) 4. stol. př. n. l. — pokračování v tendencích uvedených sub b), často s užitím písmen menší velikosti než předtím, ovšem leckdy již se sklonem k nedbalosti v psaní; d) helénistické období — tendence k dekorativnosti, nápisy mnohdy rozmanité kvality; e) římské období — smír mezi školami klasicou a dekorativní vede k zlepšení nápisové úrovně, časem však sílí opět sklon k nedbalosti, dokonce i na oficiálních nápisích. Cenné informace přinášejí i poslední dvě kapitoly díla. V deváté kapitole je čtenář seznamován se všemi významnějšími publikacemi z oboru řecké epigrafiky a ve zvláštním přídavku je mu předkládán seznam všech dosud vylých svazků edice *Inscriptiones Graecae*; předností tohoto seznamu je, že tam, kde příslušný svazek *IG* nebyl dosud vydán nebo je zastaralý, byl výčet autorem rozšířen o novější díla obdobného charakteru, i když nevyšla přímo v *IG*. V poslední kapitole nacházíme řadu přídatných informací, jako výklady o způsobu vyznačování číselných údajů, o athénských fylách, déměch a archontech i o athénském a delfském kalendáři.

Rozsáhlý poznámkový aparát, kterým je práce uzavřena, doplňuje pak leckdy ještě o další podnětné informace tuto svěží a přehledně psanou publikaci, v níž se Woodheadovi opravdu podařilo splnit svůj cíl — dát i nespecialistovi do rukou srozumitelnou příručku řecké epigrafiky.

Antonín Bartoněk

Denys L. Page, History and the Homeric Iliad. Sather Classical Lectures 31, University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1959. Stran 350. \$ 8.

Recenzovaná kniha je vlastně poněkud zkrácený soubor šesti přednášek proslavených na podzim r. 1957 v rámci tzv. *Sather Lectures* na kalifornské universitě; k nim přistoupily ještě dodatečně navíc dvě krátké kapitoly, takže celkový počet kapitol činí v knize osm. Autor si tu vzal za cíl prouzkoumat historické pozadí trójské války a za tím účelem si všímá v jednotlivých kapitolách po řadě zpráv týkajících se problému tzv. Achijavy (kap. 1: str. 1–40), výsledků archeologických výzkumů v Tróji (kap. 2: 41–96), historického pozadí trójské války ve světle chetitských dokumentů (kap. 3: 97–117), homérských popisů mykénského Řecka (kap. 4: 118–177), textů lineárního písma B z Pyly a Knossu (kap. 5: 178–217) a mykénských reliktvů v Iliadě (kap. 6: 218–296). V omezení dvou navíc připojených kapitolkách se pak Page zabývá problematikou autorství Iliady, a to jednak ve výkladu pojednávajícím o poselstvu Řeků k Achilleovi (dodatek I: 297–314), jednak ve stati o achajském valu (dodatek II: 315–340). Práce je nakonec opatřena indexem (343–350).

Již z tohoto výčtu je patrné, že autorův záměr i problematika, kterou se v knize obírá, je velmi široká. K tomu pak přistupuje i sám způsob zpracování, který z jednotlivých kapitol činí vlastně samostatné monografické celky, vyčerpávající pokaždé do značné míry problematiku té či oné otázky.

Velmi cenným přínosem je hned první kapitola, v které autor řeší velmi seriózním způsobem otázku tzv. Achijavy, tj. mocenského útvaru, o kterém je častěji řeč v chetitských dokumentech a který bývá od dob Forrerových nezdídka spojován s mykénskými Achaji (srov. zvl. *E. Forrer, Mitt. d. deutsch. Orientgesellschaft* 63, 1924, 1–22). Serióznost Pageova přístupu spočívá zejména v tom, že oprávněně odmítá buď zcela nebo aspoň zčásti většinu jazykových paralel, o kterých Forrer věřil, že je lze uznávat mezi některými jmény z chetitských dokumentů a některými

jmény známými z řecké historie, a tím se Page blíží v leckterých dílčích otázkách skeptickému stanovisku Sommerova (srov. zvl. *F. Sommer, Achijavāfrage* u. Sprachwissenschaft, Abh. d. Bayr. Ak. d. Wiss., Phil.-hist. Abt., N. F. 9, 1934). V celkových obrysech i v zásadních otázkách etnického charakteru Achijavy však autor recenzované práce Sommerovo skeptické stanovisko nepřijímá a je plně přesvědčen o zásadní spojitosti mezi chetitským výrazem *Ahhijavā* a řeckým *Achai(w)oi*, a to zejména na základě předpokladu, že ve 14.—13. stol. př. n. l. nemohlo jít v západomaloasijské pobřežní oblasti, kam Page nepochybně právem Achijavu klade, o jiný etnický celek než o nositele mykénské kultury, a to byli podle autora určitě Řekové. Toto tvrzení, založené zejména na uznávání správnosti Ventrisova rozluštění lineárního písma B, by se sice mohlo zdát těm, kteří toto rozluštění neuznávají, aprioristické, je však třeba mít na paměti, že argumentace s lin. písmem B není dnes jediná, o kterou se může Page opírat; vždyť i jeden z hlavních Ventrisových odpůrců, A. J. Beattie, počítá již nyní s převládající řeckou účastí na etnickém formování obyvatelstva mykénského světa, i když s jistými omezeními (viz *A. J. Beattie* v kolektivním díle *A Companion to Homer*, London 1962, str. 318 n.). Pokud pak jde o konkrétní lokalizaci Achijavy, rozhoduje se Page pro Rhodos. Uzavírá totiž z chetitských textů, že Achijava musela ležet někde při západním maloasijském pobřeží, oddělená sice mořem, ale přitom ne příliš daleko od břehů Malé Asie. Tím navazuje autor v jistém smyslu na mínění, které poprvé vyslovil *B. Hrozný* v *Archivu orientálním* I (1929), 323 nn., Pageova argumentace je však vzhledem k pokroku, který zatím učinila badání o staré Egěidě, daleko podloženější a přesvědčivější. Otázka ovšem je, zda nebyl Rhodos pouze nejzajímavějším východním výběžkem nějaké širší achajské moci, snad nějakého svazu, který by byl obdobou řeckých států před Trójou. I když se zdá, že autor vyvrací tuto možnost dosti přesvědčivě, přece jen tu jistě nebylo ještě řečeno poslední slovo.

Jádrem druhé kapitoly je podrobný rozbor jednotlivých trójských archeologických vrstev. Hlavní zájem Pageův se tu ovšem soustřeďuje k otázce Tróje homérské a autor se přitom hlásí k nejnovejšímu Blegenovu mínění, ztotožňujícímu homérskou Tróju s vrstvou VII^a, nikoli — jak se dříve soudilo — s vrstvou VI (srov. např. *C. W. Blegen*, *Troy, CAH*, Rev. Ed. of Vol. 1 + 2, Fasc. 1, 1961); přitom je ovšem vrstva VII^a uznávána za přímé pokračování Tróje VI, zničené údajně kolem r. 1275 zemětřesením. Obnovená Trója VII^a už prý nedosáhla mohutnosti své předchůdkyně a zanikla podle Blegena nedlouho po polovině 13. stol. př. n. l. ohněm — tedy nikoli až v 12. stol. př. n. l., jak se obvykle vyvozovalo z antické chronologické tradice, založené ve starověku na některých více či méně problematických genealogických údajích. Toto Blegenovo stanovisko Page plně podporuje a hledá pro ně další argumenty, má však zároveň připraveny i náhradní hypotézy pro případ, že by byl Blegenův odhad nesprávný (str. 96; pozn. 159). Pokud jde o etnický charakter trójského obyvatelstva, soudí Page opět ve shodě s Blegenem, že zakladatel Tróje VI (jejichž kultura, charakterizovaná hned z počátku výskytem šedé minyjské keramiky, vystřídala kolem r. 1900 př. n. l. bez nějakého násilného zásahu kulturu obyvatelstva, které bylo nositelem kulturních trójských vrstev I až V již od konce 4. stol. př. n. l. [tedy i vůbec nejbohatší vrstvy II z doby mezi r. 2600 a 2300 př. n. l.]), že tedy zakladatel Tróje VI tvořili jednu z větví toho obyvatelstva, jehož jiná část přišla začátkem 2. tis. př. n. l. na jih Balkánského poloostrova, tj. že to byli lidé kulturně, etnicky i migračně úzce spřízněni s Řeky; s Řeky je přitom spojovalo i to, že i oni přivedli tehdy s sebou do Malé Asie koně, to prý však zároveň ukazuje, že předkové Trójanů přišli do svých maloasijských sídel cestou podél Kavkazu, tedy po východních a jižních černomořských březích. Tato poslední hypotéza by však v knize potřebovala důkladnějšího zdůvodnění; naproti tomu samotné etnické spojování Trójanů s Řeky nachází opravdu v posledních letech stále více argumentů ve svůj prospěch. Co se konečně týče hospodářské funkce Tróje, staví se Page ostře zejména proti názoru, že Trója žila z kontroly dardanelské úžiny, a zdůrazňuje naprostou geografickou nevhodnost trójské oblasti pro vznik obchodního centra, a zvláště pro zřízení příhodného přístavu; podle jeho názoru spočívala hlavní činnost trójského obyvatelstva vrstev VI a VII^a v pěstování koní a v tkání látek.

Třetí kapitola navazuje ústrojně na kapitoly první a druhou v tom, že se v ní probírá historické pozadí trójské války v souvislosti se zprávami chetitských dokumentů. Rozbor některých z těchto textů, zejména těch, které pocházejí z posledních desetiletí existence chetitské říše, dovoluje Pageovi podat tento obraz historických událostí na západě Malé Asie v 13. stol. př. n. l.: V první polovině tohoto století ovládali Chetitové většinu Malé Asie až na její severozápadní část. V druhé polovině došlo pak k řadě revolt, ale za vlády Tuthalije IV. — v třetí čtvrtině 13. stol. — se je ještě podařilo Chetitům zvládnout; jednou z těchto revolt byl konflikt tohoto chetitského vládce s jakousi protichetitskou koalici, zformovanou se tehdy na západě a jihozápadě maloasijské pevniny. V seznamu členů této koalice je uvedeno 22 místních jmen, počínaje krajinou Lukkā (Lychie?), na 8. místě čteme jméno Karkiša (Karie?) a seznam končí jmény Vilušija (Wilios, Ilios, Ilion?) a T(a)ruiša (Troja?). Chetitský král tuto protichetitskou ligu porazil a zničil její centrum

zvané Aššuva (Asia?). Z toho, že Achijava není v seznamu členů koalice uvedena, vyvozuje Page ten závěr, že vládceové Achijavy tvořili v onom konfliktu protiváhu chetitských nepřátel a že byli asi vůbec spíše tradičními spojenci než nepřáteli Chetitů. Page přitom na základě časové shody mezi zmíněnou porážkou koalice Aššuva a mezi Blegenovou chronologií pádu Tróje VII^a vyslovuje domněnku, že jde o události, které byly navzájem v přímé souvislosti, a soudí, že teprve řecká epická poezie přístičích staletí učinila z jedné okrajové epizody maloasijských konfliktů z počátků konce tamní chetitské nadvlády onu událost prvního řádu, jak ji známe z Iliady. Tyto Pageovy výklady si jistě zaslouží naší nejvyšší pozornosti jako zajímavý pokus skloubit dohromady zprávy chetitských dokumentů s historickým jádrem řeckého vyprávění o trójské válce, je ovšem třeba poznamenat, že se autorovi — přes jeho veškerou snahu — nepodařilo vždy zcela uspokojivým způsobem překlenout některé důležité rozpory mezi oběma těmito zdroji našich informací (homérští Achajové pocházejí z Řecka, kdežto Pageova Achijava ležela nedaleko maloasijského pobřeží, na Rhodu; v Iliadě mají Trójané uvnitř bojující koalice maloasijských kmenů dominantní postavení, kdežto chetitská Truiša je pouhým řadovým členem protichetitské koalice).

Problematika, kterou se Page zabývá v 3. kapitole, přivádí jej v další kapitole k řešení speciální otázky, zda oba „katalogy“ z 2. knihy Iliady, jak katalog Řeků, tak Trojanů, pocházejí přímo z období mykénského. Autor odpovídá na tuto otázku kladně. Pokud jde o katalog Řeků, jsou podle Pagea dokladem jeho mykénského původu jednak topografické údaje v tomto katalogu obsažené (chybějí v něm veškeré náznaky příchodu Dorů; u nejméně poloviny dnes identifikovatelných místních jmen obsažených v katalogu je mykénské osídlení archeologicky opravdu prokazatelné [zčásti i v těch případech, kdy nebyli ani staří Řekové sami s to některá z těchto jmen identifikovat]), jednak i dosavadní výsledky jazykové, metrické i obsahové analýzy slovních spojení *místní jméno + epitheton* (v těchto spojeních se objevují často neionské jazykové elementy vázané na metrum; mnoho místních jmen, která nebylo možno již ani ve starověku identifikovat, má u sebe konkrétní popisné epitheton, ukazující na tu či onu topografickou zvláštnost místa). Pokud jde potom o rozdíl, kterými se katalog odlišuje od Iliady (tak je např. složen v imperfektu, mnoho místa je v něm věnováno Bojotům, rozloha moci Achilleovy a Odysseovy je tu menší než v Iliadě, Agamemnon vládne podle něho spíše v oblasti korintské, kdežto vlastní Argolidu, jádro Agamemnonovy moci v Iliadě, ovládá Diomedes apod.), považuje autor odchýlné zprávy obsažené v tomto katalogu spíše za argument hovořící pro jeho mykénský původ než proti němu; činí tak podle zásady obdobné textově kritickému *lectio difficilior potior*. Přitom naopak shody mezi katalogem a Iliadou jsou podle Pagea bezpříznakové a mají svůj společný původ právě v nejstarších vyprávěních o trójské válce. Zásadní rozdíl mezi Iliadou a katalogem Řeků je tu tedy podle Pagea ten, že epické vyprávění o trójských událostech prošlo do doby historické dlouhým vývojem, kdežto katalog — jakožto válečný seznam — nikoli. — Obdobně opírá Page i svůj názor o mykénském původu katalogu Trojanů především o archaictvím jeho informací (i v tomto katalogu je možno nalézt některá místní jména, která již Řekové doby klasické nedovedli identifikovat), a vyvrací tak častý názor, že katalog Trojanů vznikl v maloasijské Ionii až někdy v 8. stol. př. n. l. — V závěrečné části této kapitoly řeší pak autor otázku, po jakých cestách a jakými změnami prošly oba katalogy od doby mykénské a shrnuje tu svoje úvahy v tom smyslu, že oba katalogy se jakožto válečné seznamy dochovaly do dob historických nezávisle na ústní epické tradici a byly do Iliady včleněny poměrně pozdě, a to sice s dosti četnými, avšak většinou menšími změnami a úpravami: zejména seznamy osob a míst nebyly příliš měněny, naproti tomu počty lodí jsou prý více méně pozdějším ionským doplňkem.

V páté kapitole své práce se autor zamýšlí nad přínosem, který poskytnou pro poznání světa mykénských vládců dokumenty psané lineárním písmem B, a to speciálně ve srovnání s informacemi, které lze čerpat z Iliady. Za tím účelem Page nejdříve rozebírá nejdůležitější zprávy z pylských a knosských dokumentů. Činí tak opravdu nanejvýš odpovědně a s příkladnou střídavostí. Jde mu přitom především o narysování hrubých kontur života a struktury mykénské společnosti a nedává se příliš zbláznit rozmanitými lákavými, ale ne vždy zcela bezpečnými filologickými výklady, směřujícími spíše k různým okrajovým detailům. Vůbec ho zajímají velmi často i fakta, která jsou na konkrétní slovní interpretaci mykénských textů nezávislá, jako např. sám nepochybně vysoce centralistický charakter mykénské vládního systému, charakterizovaný velkou administrativní důkladností a vysokou úrovní hospodářské evidence, anebo na druhé straně konkrétní, interpetačně zcela bezpečné údaje o vysokých počtech registrovaných osob, zvířat, předmětů či zboží. Pokud pak jde o přímé využití výsledků dosavadního filologického zkoumání lineárních textů, tu projevuje Page, jak jsme už naznačili, opravdu zdravou skepsi: setkáváme se tu s kritikou Palmerovy indoeuropeizující, či spíše „feudalizující“ hypotézy o předpokládané mykénské hierarchii *vrchní vůdce, král (wanax) — vůdce lidu, vévoda (lawagetas) — „následovníci,“ hrabata, „comites“ (hek^{et}ai)*; na jiném místě autor ukazuje, že termín *lawagetas* (doslova „vůdce lidu“) nemusel být ještě označením funkce vrchního vojenského velitele a že vůbec druhé místo po

vrchním vládcí (*wanax*) nezaujímal asi *lāwagetās*, nýbrž spíše osoba jménem *Ekhelāwōn*; jinde zase správně poznamenává, že termín *basileus* mohl znamenat něco jiného v Knossu a něco jiného v Pylu. Toto kritické stanovisko umožňuje přitom čtenáři, aby si oddělil při shromažďování informací z lineárních dokumentů věci bezpečné od méně jistých a aby si vůbec mohl učinit dostatečně seriózní přehled o tom, co vlastně můžeme dnes pokládat za opravdu bezpečný základ našich vědomostí o životě v mykénském Řecku. Obraz mykénské společnosti, který tímto způsobem autor dostává a podává, vede ho pak k závěru, že šlo o společnost, po níž nezůstává v Iliadě téměř vůbec ani stopy. Tuto myšlenku rozvádí dále s aplikací na různé stránky mykénského života, zejména na jeho administrativní strukturu [např. prý četná označení pro významné mykénské vládní a administrativní funkce buď úplně ztratila, nebo aspoň silně změnila na cestě k Homérovi svůj mykénský význam: tak termín *wanax* (označující původně vrchního vládcce) dostává obecnější význam „pán“, kdežto termín *basileus* (nejspíše pro nějakého nižšího úředníka) se posunuje do významu „král“] a na oblast kultu (nejuctivnějšími mykénskými božstvy se zdají být Poseidon a „Potnia“, kdežto Zeus a Héra jsou někde na okraji kultovního zájmu). Obecně charakterizuje Page tento stav slovy, že shod mezi lineárními dokumenty a Iliadou je málo a že zůstávají spíše na povrchu, kdežto rozdíly jsou tu prý četné a závažné. Důvody, proč tomu tak je, spočívají podle Pagea jednak právě v tom, že „Ilias vidí mykénskou dobu přes mlhu staletí“, tj. spočívají v dlouhém transformujícím vlivu epické tradice, ale jednak i v tom, že záměr mykénských pisarů byl nepochybně jiný než záměr epického pěvce a básníka; první se totiž zaměřoval podstatně daleko více na materiální svět konkrétních věcí (presvědčivě to autor ukazuje zejména na srovnání epithet doprovázejících názvy týchž předmětů v Iliadě a v lineárních dokumentech). Všeobecně je možno tedy říci, že Pagea lze charakterizovat v této souvislosti spíše jako představitele skeptického směru v otázce charakteru a počtu shod mezi homérskými básněmi a lineárními dokumenty (toto stanovisko zastává v posledních letech především *M. I. Finley*, např. v *Economic History Review* 10, 1957, 128–141), kdežto naproti tomu představiteli opačného směru, charakterizovaného jistým přeocňováním shod mezi oběma uvedenými zdroji našich informací o mykénském Řecku, jsou dnes hlavně *T. B. L. Webster* a *L. R. Palmer* (první z nich zvl. v práci *From Mycenae to Homer*, London 1958, druhlý např. v odpovědi Finleyovi, uveřejněné v *Economic History Review* 11, 1958, 87–97). V každém případě je však třeba důrazně upozornit na to, že se jak Finleyova, tak i Pageova skepse ani v nejmenším netýká otázky správnosti Ventrisova rozluštění lineárního písma B. Page je v tom směru opatrný pouze v přijímání některých ne zcela prokazatelných interpretací, kdežto vlastní ostří jeho skeptického a kritického pohledu zasahuje především věrohodnost Iliady jakožto možného primárního pramene informací o životě za doby mykénské.

Skrze problematiku řešenou v páté kapitole se nakonec Page dostává k otázce samotných počátků řeckého epického básnictví a k problematice mykénských reliktní v Iliadě, a řešení těchto problémů je náplní šesté kapitoly jeho knihy. Autor se tu zásadně staví za mykénský původ řecké epiky a opírá tento svůj názor jednak o srovnávání jistých pasáží v Iliadě a Odysseji s některými archeologickými nálezy z mykénské doby (homérské básně popisují často přesně předměty, které už v dobách pomykénských vyšly z užívání: některé z takovýchto předmětů pocházejí již z 15. stol. př. n. l.), jednak o zvláštní, jakoby smíšený charakter homérské řeči, která v sobě zahrnuje elementy ionské, aiolské i quasiarkadské. V tomto druhém bodě své argumentace použil Page s úspěchem zejména Porzigovy a Rischovy teorie o blízkém příbuzenství mezi arkadokyperstínou a ionskoattičtinou [srov. zvl. *W. Porzig*, *Indogermanische Forschungen* 61, 1954, 147–169, a *E. Risch*, *Museum Helveticum* 12 (1955), 61–76] a představuje si v jejím světle vznik homérské řeči asi takto: Část mykénského obyvatelstva Peloponnésu se po vpádu Dorů přestěhovala na východ — do Athén, na egejské ostrovy a na západní maloasijské pobřeží, a tím se oddělila od svého etnického jádra. V ústech těch, kteří zůstali na Peloponnésu i nadále, se starý mykénský dialekt vyvinul — celkem bez zvláštních změn — v historickou arkadštinu, kdežto jazyk těch, kteří emigrovali na východ, podlehł v novém prostředí rozsáhlejší změnám a začal být časem označován jako ionština (výjimku tu činí jen kyperština v izolovaném postavení na Kypru, ale tento dialekt zůstal mimo okruh Pageova zájmu, a tak o jeho osudech autor podrobněji nemluví). Tento Pageův výklad znamená zároveň uznání jazykové kontinuity mezi předpokládanou epikou mykénskou a epikou ionskou, aniž se přitom musí sahat k výkladům o nějaké zvláštní transpozici mykénské epiky do ionštiny; arkadské elementy v Homérovi jsou tedy prostě jen relikty starší fáze téhož dialektu. Tyto výklady působí ve světle nejnovějších badání opravdu přesvědčivě. Méně přesvědčivé je však Pageovo vysvětlení aiolských elementů v homérské řeči. Jejich homérská existence je autorem vykládána tak, že vedle peloponéských předků jak pozdějších Arkadů, tak i Ionů skládali v mykénské době výpravnou poesii i jejich severní aiolští sousedé a že se od nich spolu s rozvíjením vzájemných vlivů dostaly některé aiolské prvky i do básnického jazyka peloponéských pěvců. Na závadu je tu podle našeho

názoru to, že uvedený Pageův výklad nepodává dostatečné vysvětlení pro to, co se tedy stalo po dorském vpádu přímo s onou paralelně pěstovanou aiolskou epikou. — Druhý problém, kterým se Page v 6. kapitole zabývá, je otázka, zda sahá až do doby mykénské i samotná tradice epického vypravování o trójské válce. I na tuto otázku odpovídá autor kladně. Opírá se tu především o Parryho metodu rozboru homérského jazyka jakožto jazyka přehlíněného tradičními formulami, vytvořenými dlouhou řadou mnoha pěvců a básníků, kteří na konci 2. a na začátku 1. tis. př. n. l. sestavovali z obrovské spousty hotových již formulí, jímž se z paměti naučili, epické tvůrby různého tematického obsahu; základními kameny jejich tvorby byla tedy nikoli jednotlivá slova, nýbrž právě tyto hotové formule, i když jimi namnoze ještě různě upravované a adaptované (z Parryho prací viz zvl. jeho dva snáže přístupné články z Harv. Stud. of Class. Phil. 41, 1930, 70–100, a 43, 1932, 1–60; nověji se zabýval touto problematikou zejména C. J. Ruijgh v monografii *L'élément achéen dans la langue épique*, Assen 1957). I Page sám věnuje dosti značnou část kapitoly podrobnému rozboru některých typů homérských formulí a dochází nakonec k závěru, že určitá jejich vrstva, pevně spjatá s událostmi kolem trójské války, musela být s průběhem těchto událostí v zásadě současná. — Celý vývoj archaické epické tradice a postupného utváření homérských básní shrnuje nakonec autor do těchto šesti chronologických fází: 1. výpravná poesie byla pěstována již nejspíše od 15. stol. př. n. l.; ihned po skončení trójského konfliktu byla do ní zařazena i trójská tematika; 2. v posledních stoletích 2. tis. př. n. l. byla přenesena epická poesie do Athén a dále na východ do Malé Asie; 3. v 9., nejspíše v 1. pol. 8. stol. př. n. l. dochází k novému rozkvětu epické poesie v Ionii; 4. na konci období uvedeného sub 3 se objevuje Homér patrně jako první tvůrce rozsáhlé monotematické epické básně o trójské válce; 5. básně byla rozšířena o některé další pasáže ještě před sestavením standartní athénské verze Iliady v 6. stol. př. n. l.; 6. možnost jejího dalšího rozšiřování zůstává však otevřena i nadále, a to v zásadě až do 2. stol. př. n. l., kdy vzniká alexandrijské vydání Aristarchova.

Tematika naznačená v bodech 5 a 6 předešlého odstavce nachází pak svoje konkrétní uplatnění v Pageově Dodatku, který obsahuje dvě již zmíněné speciální studie o některých úsecích dnešní Iliady, které podle Pagea vývodně k Homérově Iliadě nepatřily.

Na závěr snad postačí všeobecně konstatovat k Pageově knize tolik, že podněty, které jsou v ní obsaženy, zasahují podivuhodným způsobem do mnoha oblastí bádání o staré Egeidě a že autor celou tuto tak obtížnou látku zpracoval opravdu způsobem hodným své filologické erudice; pro dílo, které jsme zde recenzovali, je charakteristická stejná serióznost, jaká je typická pro jeho kritická vydání Alkaia, Sapy či jiných řeckých básníků.

Antonín Bartoněk

K. Friis Johansen, Aias und Hektor. Ein vorhomerisches Heldenlied? Hist. Filos. Medd. Dan. Vid. Selsk. 39, no 4. København 1961. Stran 48, VIII obr. příl.

Významný dánský znalec řeckých váz podává zajímavý příspěvek k souhrnu problémů spojených se vznikem homérských básní opírající se o vzácnou památku hmotné kultury, která se z někdejší sbírky J. P. Lambrose dostala roku 1921 do Louvru (inv. č. kat. 2509). Je to oinochoé attickogeometrického slohu z VIII. st. př. n. l., které podle Johansenova domnění nebyla dosud věnována náležitá pozornost. Ti, kdož si vůbec všimli výjevu znázorněného na břichu vázy, spokojili se nejvýše označením nektrón anaíresis, o níž se vypravuje na konci VII. zpěvu Iliady. Johansen souhlasí, že scéna se odehrává na bojišti, jak ukazují oba mrtví bojovníci, ale zjišťuje, že tu není typickým způsobem znázorněn jako obvykle na dipylských vázách častěji se vyskytující výjev, nýbrž že se zde vypravuje určitá událost. Jde zřejmě o zcela ojedinělý námět, jaký není znám ani ze současného ani z pozdějšího řeckého umění a jehož obsah je proto nutno určit jen z něho samého. Scéna je naplněna vzrušením a oživena více než podobné výjevy představující obvyklé bojové situace. Ústřední postavení skupiny postav označených na reprodukci čísly 5–8 vidí Johansen v okolnosti, že k skupině jsou obráceny téměř všechny osoby, které jsou seřazeny po jejich stranách. Zvláštní místo na obraze zaujímají postavy 6 a 13, v jejichž atributu poznává autor žezlo jako odznak hlasatelů. Postava 6 společně s postavou klidně stojícího bojovníka (5), krytého od krku až ke kolenům velkým štítem a ozbrojeného po homérském způsobu mečem a nožem, a s postavou druhého bojovníka (8), který je bez štítu a v levé ruce drží meč a nůž, jež si právě odepjal, zatím co se pravou rukou s výmluvným gestem obrací k prvnímu bojovníku, s postavou, která rovněž nemá období v ostatním geometrickém umění, tvoří nehledě k mrtvému bojovníku (7) tříčlennou kompozici, která bezděčně upomíná na známou scénu Iliady, konec souboje mezi Aiantem a Hektorem v VII. zpěvu. Je proto možno podle Johansena dít postavám 6 a 13 jména hlasatelů, kteří se podílejí na smírném zakončení souboje, Idaios (6) a Talthybios (13). Vskutku znázorněný výjev se podivuhodně shoduje s průběhem děje, jak jej vypravuje Ilias. Přítomnost mrtvého bojovníka, který s dějem přímo nesouvisí, vysvětluje Johansen splnutím dvou od sebe oddělených fází téhož děje — druhá fáze je uzavření příměří pro pohřbení mrtvých —,